

L. A. BILL No. IX OF 2021.

A BILL

५ FURTHER TO AMEND THE MAHARASHTRA PARAGANA AND
KULKARNI WATANS (ABOLITION) ACT, THE MAHARASHTRA
SERVICE INAMS (USEFUL TO COMMUNITY) ABOLITION ACT,
THE MAHARASHTRA MERGED TERRITORIES MISCELLANEOUS
ALIENATIONS ABOLITION ACT, THE MAHARASHTRA INFERIOR
VILLAGE WATANS ABOLITION ACT AND THE MAHARASHTRA
REVENUE PATELS (ABOLITION OF OFFICE) ACT, 1962.

सन २०२१ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ९.

महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) अधिनियम, १९६२, यांमध्ये आणखी सुधारणा करण्याकरिता विधेयक.

५

ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी, महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) अधिनियम, १९६२ यांमध्ये आणखी सुधारणा करणे इष्ट आहे ; त्याअर्थी भारतीय गणराज्याच्या बाहत्तराव्या वर्षी, याद्वारे पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :-

१९५० चा
६०.
१९५३ चा
७०.
१९५५ चा
२२.
१९५९ चा
१.
१९६२ चा
महा. ३५.

प्रकरण एक

प्रारंभिक.

संक्षिप्त नाव. १. या अधिनियमास, महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २०२१, असे म्हणावे.

प्रकरण दोन

महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम याची सुधारणा. २०

सन १९५० चा
अधिनियम क्रमांक
६० याच्या कलम
४ ची सुधारणा.

२. महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम, याच्या कलम ४ च्या पोट-कलम (२) मध्ये, तिसऱ्या परंतुकानंतर, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :-

१९५० चा
६०.

“ परंतु तसेच, महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २०२१ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास किंवा त्यापूर्वी, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याची किंवा इतर कोणत्याही सक्षम प्राधिकाऱ्याची पूर्वपरवानगी न घेता आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्क्यांइतक्या रकमेचे प्रदान न करता, कृषितर वापरासाठी अगोदरच हस्तांतरित करण्यात आला असेल, किंवा कृषितर वापरासाठी उपयोगात आणण्यात आला असेल आणि अशा जमिनीची किंवा भूखंडाची विभागणी, महाराष्ट्र गुंठेवारी विकास (नियमाधीन करणे, श्रेणीवाढ व नियंत्रण) अधिनियम, २००१ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “ गुंठेवारी विकास अधिनियम ” असा करण्यात आला आहे) अन्वये नियमाधीन करण्यात आली असेल किंवा नियमाधीन करण्यात येत असेल, तेव्हा असे हस्तांतरण, गुंठेवारी विकास नियमाधीन करण्यासाठी गुंठेवारी विकास अधिनियमाअन्वये देय असलेल्या कोणत्याही रकमेबरोबरच अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पंचवीस टक्क्यांइतकी रक्कम प्रदान केल्यावर, नियमाधीन करता येईल; आणि अशी रक्कम प्रदान केल्यावर, भोगवटादार, संहितेच्या तरतुदीनुसार, ती जमीन किंवा तो भूखंड भोगवटादार वर्ग-एक म्हणून धारण करील.

२०२१ चा
महा.

२५

२००१ चा
महा. २७.

३५

स्पष्टीकरण.— या पोट-कलमाच्या प्रयोजनांकरिता, “ अशा जमिनीचे बाजार मूल्य ” याचा अर्थ, संबद्ध वर्षासाठी याबाबतीत, महाराष्ट्र मुद्रांक (मालमत्तेचे वास्तविक बाजार मूल्य निर्धारित करणे) नियम, १९९५ याच्या किंवा त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही नियमांच्या तरतुदींअन्वये प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या वार्षिक दर विवरणपत्रात विनिर्दिष्ट केलेल्या अशा जमिनीचे बाजार मूल्य, असा आहे आणि जेथे असे वार्षिक दर विवरणपत्र तयार करण्यात आले नसेल किंवा ते उपलब्ध नसेल तेथे त्याचा अर्थ, संबंधित जिल्ह्याच्या नगररचना विभागाच्या सहायक संचालकाकडून निर्धारित केल्याप्रमाणे अशा जमिनीचे मूल्य, असा आहे.”

प्रकरण तीन

महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत अधिनियम याची सुधारणा.

१९५३ चा १०
७०.

३. महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत अधिनियम, याच्या कलम ५ च्या पोट-कलम (३) मध्ये, तिसऱ्या परंतुकानंतर, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

सन १९५३ चा
अधिनियम क्रमांक
७० याच्या कलम
५ ची सुधारणा.

२०२१ चा
महा.

१५

“ परंतु तसेच, महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २०२१ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास किंवा त्यापूर्वी, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याची किंवा इतर कोणत्याही सक्षम प्राधिकाऱ्याची पूर्वपरवानगी न घेता आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्क्यांइतक्या रकमेचे प्रदान न करता, कृषितर वापरासाठी अगोदरच हस्तांतरित करण्यात आला असेल, किंवा कृषितर वापरासाठी उपयोगात आणण्यात आला असेल आणि अशा जमिनीची किंवा भूखंडाची विभागणी, महाराष्ट्र गुंठेवारी विकास (नियमाधीन करणे, श्रेणीवाढ व नियंत्रण) अधिनियम, २००१ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “ गुंठेवारी विकास अधिनियम ” असा करण्यात आला आहे) अन्वये नियमाधीन करण्यात आली असेल किंवा नियमाधीन करण्यात येत असेल, तेव्हा असे हस्तांतरण, गुंठेवारी विकास नियमाधीन करण्यासाठी गुंठेवारी विकास अधिनियमाअन्वये देय असलेल्या कोणत्याही रकमेबरोबरच अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पंचवीस टक्क्यांइतकी रक्कम प्रदान केल्यावर, नियमाधीन करता येईल; आणि अशी रक्कम प्रदान केल्यावर, भोगवटादार, सहितेच्या तरतुदींनुसार, ती जमीन किंवा तो भूखंड भोगवटादार वर्ग-एक म्हणून धारण करील.

२००१ चा
महा. २७. २०

२५

स्पष्टीकरण.— या पोट-कलमाच्या प्रयोजनांकरिता, “ अशा जमिनीचे बाजार मूल्य ” याचा अर्थ, संबद्ध वर्षासाठी याबाबतीत, महाराष्ट्र मुद्रांक (मालमत्तेचे वास्तविक बाजार मूल्य निर्धारित करणे) नियम, १९९५ याच्या किंवा त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही नियमांच्या तरतुदींअन्वये प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या वार्षिक दर विवरणपत्रात विनिर्दिष्ट केलेल्या अशा जमिनीचे बाजार मूल्य, असा आहे आणि जेथे असे वार्षिक दर विवरणपत्र तयार करण्यात आले नसेल किंवा ते उपलब्ध नसेल तेथे त्याचा अर्थ, संबंधित जिल्ह्याच्या नगररचना विभागाच्या सहायक संचालकाकडून निर्धारित केल्याप्रमाणे अशा जमिनीचे मूल्य, असा आहे.”

३०

प्रकरण चार

महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत
अधिनियम याची सुधारणा.

सन १९५५ चा
अधिनियम क्रमांक
२२ याच्या कलम
६ ची सुधारणा.

४. महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत अधिनियम (यात यापुढे या प्रकरणात ज्याचा निर्देश “ मुख्य अधिनियम ” असा करण्यात आला आहे) याच्या कलम ६ मध्ये, पाचव्या परंतुकानंतर, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

“ परंतु तसेच, महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २०२१ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास किंवा त्यापूर्वी, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याची किंवा इतर कोणत्याही सक्षम प्राधिकाऱ्याची पूर्वपरवानगी न घेता आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्क्यांइतक्या रकमेचे प्रदान न करता, कृषितर वापरासाठी अगोदरच हस्तांतरित करण्यात आला असेल, किंवा कृषितर वापरासाठी उपयोगात आणण्यात आला असेल आणि अशा जमिनीची किंवा भूखंडाची विभागणी, महाराष्ट्र गुंठेवारी विकास (नियमाधीन करणे, श्रेणीवाढ व नियंत्रण) अधिनियम, २००१ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “ गुंठेवारी विकास अधिनियम ” असा करण्यात आला आहे) अन्वये नियमाधीन करण्यात आली असेल किंवा नियमाधीन करण्यात येत असेल, तेव्हा असे हस्तांतरण, गुंठेवारी विकास नियमाधीन करण्यासाठी गुंठेवारी विकास अधिनियमाअन्वये देय असलेल्या कोणत्याही रकमेबरोबरच अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पंचवीस टक्क्यांइतकी रक्कम प्रदान केल्यावर, नियमाधीन करता येईल; आणि अशी रक्कम प्रदान केल्यावर, भोगवटादार, संहितेच्या तरतुदीनुसार, ती जमीन किंवा तो भूखंड भोगवटादार वर्ग-एक म्हणून धारण करील.

स्पष्टीकरण.— या पोट-कलमाच्या प्रयोजनांकरिता, “ अशा जमिनीचे बाजार मूल्य ” याचा अर्थ, संबद्ध वर्षासाठी याबाबतीत, महाराष्ट्र मुद्रांक (मालमत्तेचे वास्तविक बाजार मूल्य निर्धारित करणे) नियम, १९९५ याच्या किंवा त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही नियमांच्या तरतुदींअन्वये प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या वार्षिक दर विवरणपत्रात विनिर्दिष्ट केलेल्या अशा जमिनीचे बाजार मूल्य, असा आहे आणि जेथे असे वार्षिक दर विवरणपत्र तयार करण्यात आले नसेल किंवा ते उपलब्ध नसेल तेथे त्याचा अर्थ, संबंधित जिल्ह्याच्या नगररचना विभागाच्या सहायक संचालकाकडून निर्धारित केल्याप्रमाणे अशा जमिनीचे मूल्य, असा आहे.”

सन १९५५ चा
अधिनियम क्रमांक
२२ याच्या कलम
७ ची सुधारणा.

५. मुख्य अधिनियमाच्या कलम ७ च्या खंड (३) मध्ये, तिसऱ्या परंतुकानंतर, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

“ परंतु तसेच, महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २०२१ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास किंवा त्यापूर्वी, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याची किंवा इतर कोणत्याही सक्षम प्राधिकाऱ्याची पूर्वपरवानगी न घेता आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्क्यांइतक्या रकमेचे प्रदान न करता, कृषितर वापरासाठी अगोदरच हस्तांतरित करण्यात आला असेल, किंवा कृषितर वापरासाठी उपयोगात आणण्यात आला असेल आणि अशा जमिनीची किंवा भूखंडाची विभागणी, महाराष्ट्र गुंठेवारी विकास (नियमाधीन करणे, श्रेणीवाढ व नियंत्रण) अधिनियम, २००१ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “ गुंठेवारी विकास अधिनियम ” असा करण्यात आला आहे) अन्वये नियमाधीन करण्यात आली असेल किंवा नियमाधीन करण्यात येत असेल, तेव्हा असे हस्तांतरण, गुंठेवारी विकास नियमाधीन करण्यासाठी गुंठेवारी विकास अधिनियमाअन्वये देय असलेल्या कोणत्याही रकमेबरोबरच अशा

जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पंचवीस टक्क्यांइतकी रक्कम प्रदान केल्यावर, नियमाधीन करता येईल; आणि अशी रक्कम प्रदान केल्यावर, भोगवटादार, सहितेच्या तरतुदीनुसार, ती जमीन किंवा तो भूखंड भोगवटादार वर्ग-एक म्हणून धारण करील.

५ **स्पष्टीकरण.**— या पोट-कलमाच्या प्रयोजनांकरिता, “ अशा जमिनीचे बाजार मूल्य ” याचा अर्थ, संबद्ध वर्षासाठी याबाबतीत, महाराष्ट्र मुद्रांक (मालमत्तेचे वास्तविक बाजार मूल्य निर्धारित करणे) नियम, १९९५ याच्या किंवा त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही नियमांच्या तरतुदींअन्वये प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या वार्षिक दर विवरणपत्रात विनिर्दिष्ट केलेल्या अशा जमिनीचे बाजार मूल्य, असा आहे आणि जेथे असे वार्षिक दर विवरणपत्र तयार करण्यात आले नसेल किंवा ते उपलब्ध नसेल तेथे त्याचा अर्थ, संबंधित जिल्ह्याच्या नगररचना विभागाच्या सहायक संचालकाकडून निर्धारित केल्याप्रमाणे अशा जमिनीचे १० मूल्य, असा आहे.”.

प्रकरण पाच

महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम याची सुधारणा.

१९५९ चा १. ६. महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम, याच्या कलम ५ मध्ये, पोट-कलम (३) मध्ये, तिसऱ्या परंतुकानंतर, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

२०२१ चा १५ महा. १५ “ परंतु तसेच, महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २०२१ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास किंवा त्यापूर्वी, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याची किंवा इतर कोणत्याही सक्षम प्राधिकाऱ्याची पूर्वपरवानगी न घेता आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्क्यांइतक्या रकमेचे प्रदान न करता, कृषितर वापरासाठी अगोदरच हस्तांतरित करण्यात आला असेल, किंवा कृषितर वापरासाठी उपयोगात आणण्यात आला असेल आणि अशा जमिनीची किंवा भूखंडाची विभागणी, महाराष्ट्र गुंठेवारी विकास (नियमाधीन करणे, श्रेणीवाढ व नियंत्रण) अधिनियम, २००१ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश ‘गुंठेवारी विकास अधिनियम’ असा करण्यात आला आहे) अन्वये नियमाधीन करण्यात आली असेल किंवा नियमाधीन करण्यात येत असेल, तेव्हा असे हस्तांतरण, गुंठेवारी विकास २५ नियमाधीन करण्यासाठी गुंठेवारी विकास अधिनियमाअन्वये देय असलेल्या कोणत्याही रकमेबरोबरच अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पंचवीस टक्क्यांइतकी रक्कम प्रदान केल्यावर, नियमाधीन करता येईल; आणि अशी रक्कम प्रदान केल्यावर, भोगवटादार, सहितेच्या तरतुदीनुसार, ती जमीन किंवा तो भूखंड भोगवटादार वर्ग-एक म्हणून धारण करील.

३० **स्पष्टीकरण.**— या पोट-कलमाच्या प्रयोजनांकरिता, “ अशा जमिनीचे बाजार मूल्य ” याचा अर्थ, संबद्ध वर्षासाठी याबाबतीत, महाराष्ट्र मुद्रांक (मालमत्तेचे वास्तविक बाजार मूल्य निर्धारित करणे) नियम, १९९५ याच्या किंवा त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही नियमांच्या तरतुदींअन्वये प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या वार्षिक दर विवरणपत्रात विनिर्दिष्ट केलेल्या अशा जमिनीचे बाजार मूल्य, असा आहे आणि जेथे असे वार्षिक दर विवरणपत्र तयार करण्यात आले नसेल किंवा ते उपलब्ध नसेल तेथे त्याचा अर्थ, संबंधित जिल्ह्याच्या नगररचना विभागाच्या सहायक संचालकाकडून निर्धारित केल्याप्रमाणे अशा जमिनीचे ३५ मूल्य, असा आहे.”.

प्रकरण सहा

महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) अधिनियम, १९६२ याची सुधारणा.

सन १९६२ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम क्रमांक
३५ याच्या कलम
५ ची सुधारणा.

७. महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) अधिनियम, १९६२ याच्या कलम ५ मध्ये, पोट-कलम (३) मध्ये, तिसऱ्या परंतुकानंतर, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

१९६२ चा
महा. ३५.

“ परंतु तसेच, महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) ५ २०२१ चा
सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, महाराष्ट्र
गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा)
अधिनियम, २०२१ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास किंवा त्यापूर्वी, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याची
किंवा इतर कोणत्याही सक्षम प्राधिकाऱ्याची पूर्वपरवानगी न घेता आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार
मूल्याच्या पन्नास टक्क्यांइतक्या रकमेचे प्रदान न करता, कृषितर वापरासाठी अगोदरच हस्तांतरित करण्यात १०
आला असेल, किंवा कृषितर वापरासाठी उपयोगात आणण्यात आला असेल आणि अशा जमिनीची किंवा
भूखंडाची विभागणी, महाराष्ट्र गुंठेवारी विकास (नियमाधीन करणे, श्रेणीवाढ व नियंत्रण) अधिनियम, २००१ २००१ चा
(यात यापुढे ज्याचा निर्देश “ गुंठेवारी विकास अधिनियम ” असा करण्यात आला आहे) अन्वये नियमाधीन
करण्यात आली असेल किंवा नियमाधीन करण्यात येत असेल, तेव्हा असे हस्तांतरण, गुंठेवारी विकास १५
नियमाधीन करण्यासाठी गुंठेवारी विकास अधिनियमाअन्वये देय असलेल्या कोणत्याही रकमेबरोबरच अशा
जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पंचवीस टक्क्यांइतकी रक्कम प्रदान केल्यावर, नियमाधीन करता येईल;
आणि अशी रक्कम प्रदान केल्यावर, भोगवटादार, संहितेच्या तरतुदीनुसार, ती जमीन किंवा तो भूखंड
भोगवटादार वर्ग-एक म्हणून धारण करील.

स्पष्टीकरण.— या पोट-कलमाच्या प्रयोजनांकरिता, “ अशा जमिनीचे बाजार मूल्य ” याचा अर्थ, २०
संबद्ध वर्षासाठी याबाबतीत, महाराष्ट्र मुद्रांक (मालमत्तेचे वास्तविक बाजार मूल्य निर्धारित करणे) नियम, २०
१९९५ याच्या किंवा त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही नियमांच्या तरतुदीअन्वये प्रसिद्ध
करण्यात आलेल्या वार्षिक दर विवरणपत्रात विनिर्दिष्ट केलेल्या अशा जमिनीचे बाजार मूल्य, असा आहे
आणि जेथे असे वार्षिक दर विवरणपत्र तयार करण्यात आले नसेल किंवा ते उपलब्ध नसेल तेथे त्याचा अर्थ,
संबंधित जिल्ह्याच्या नगररचना विभागाच्या सहायक संचालकाकडून निर्धारित केल्याप्रमाणे अशा जमिनीचे २५
मूल्य, असा आहे.”

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन

महाराष्ट्र राज्यात, इनाम व वतने नाहीशी करण्याबाबतचे पुढील अधिनियम अंमलात आहेत :—

१. महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम (१९५० चा ६०),
२. महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत अधिनियम (१९५३ चा ७०),
३. महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत अधिनियम (१९५५ चा २२),
४. महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम (१९५९ चा १), आणि
५. महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) अधिनियम, १९६२ (१९६२ चा महा. ३५).

२. वरील सर्व अधिनियमांत, इतर गोष्टी बरोबरच, सक्षम प्राधिकार्याची पूर्व परवानगी न घेता जमिनीचे (महार वतन जमीन वगळून) हस्तांतरण नियमाधीन करण्याची तरतूद आहे. त्यानुसार, कृषितर प्रयोजनासाठी हस्तांतरित केलेल्या जमिनी, नजराणा म्हणून जमिनीच्या बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के इतक्या रकमेव्यतिरिक्त आणखी अशा नजराणाच्या पन्नास टक्के इतक्या द्रव्यदंडाचे प्रदान केल्यावर नियमाधीन करण्यात येतात. अशी रक्कम प्रदान केल्यानंतर, भोगवटादार, ती जमीन भोगवटादार वर्ग-एक म्हणून धारण करतात.

३. राज्यात, महाराष्ट्र गुंठेवारी विकास (नियमाधीन करणे, श्रेणीवाढ व नियंत्रण) अधिनियम, २००१ (२००१ चा महा. २७) (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “ गुंठेवारी अधिनियम ” असा करण्यात आला आहे) हा ‘गुंठेवारी’ पद्धतीने विकण्यात आलेल्या जमिनींवरील बांधकामे नियमाधीन करण्यासाठी अधिनियमित करण्यात आला आहे.

४. गुंठेवारी अंतर्गत विकासकामे नियमाधीन करताना, उक्त गुंठेवारी अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार विहित प्रशमन फी आणि विकास आकार वसूल केला जातो. त्याशिवाय, गुंठेवारी खालील जमीन ही वतन किंवा इनाम जमीन असेल तर, अशा वतनाचे किंवा इनाम जमिनीचे अवैध हस्तांतरण नियमाधीन करण्यासाठी, तिच्या मूल्यांच्या पंच्याहत्तर टक्के इतकी रक्कम आकारण्यात येते.

५. अशा इनाम आणि वतन जमिनींवरील गुंठेवारी नियमाधीन करताना, इनाम व वतने रद्द करण्याबाबतच्या अधिनियमांन्वये नजराण्याची व वसूल केल्या जाणाऱ्या द्रव्यदंडाची रक्कम कमी करण्याची मागणी आहे. म्हणून, शासनास, अशा इनाम किंवा वतन जमिनींवरील गुंठेवारी नियमाधीन करताना, नजराण्याची एकूण रक्कम आणि द्रव्यदंडाची एकूण रक्कम वार्षिक दर विवरणपत्रानुसार, अशा इनाम किंवा वतन जमिनीच्या मूल्याच्या पंचवीस टक्के इतकी कमी करण्यासाठी तरतूद करणे इष्ट वाटते.

६. म्हणून, महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) अधिनियम, १९६२ यांमध्ये, योग्य त्या सुधारणा करणे इष्ट वाटते.

७. वरील उद्दिष्टे साध्य करणे हा, या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,

दिनांक २९ जून २०२१.

बाळासाहेब थोरात,

महसूल मंत्री.

सन २०२१ चे वि.स.विधेयक क्रमांक ९. महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) विधेयक, २०२१ याचे परिशिष्ट

(महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम, १९५० यातील उतारे)

(सन १९५० चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ६०)

१. ते ३.	**	**	**	**
४. (१)	**	**	**	**

वतन जमीनधारक हा भोगवटादार असणे.

(२) (अ) मुंबई परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, मुंबई (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, मुंबई विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, मुंबई गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २००० याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास (या कलमात, यापुढे, ज्याचा निर्देश "प्रारंभाचा दिनांक" असा केला आहे) किंवा त्या नंतर, पोट-कलम (१) अन्वये परत देण्यात आलेल्या जमिनीचा भोगवटा भोगवटादाराला कृषीसंबंधी प्रयोजनासाठी हस्तांतरित करता येईल आणि अशा हस्तांतरणासाठी जिल्हाधिकारी किंवा कोणताही इतर प्राधिकारी यांच्याकडून कोणतीही पूर्व मंजूरी किंवा कोणतेही ना हरकत प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक असणार नाही. अशा हस्तांतरणानंतर, अशी जमीन संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करणे चालू ठेवण्यात येईल :

"(ब) प्रारंभाच्या दिनांकापूर्वी, भोगवटादाराने जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर प्राधिकाऱ्यांच्या पूर्वमंजूरीशिवाय किंवा ना-हरकत प्रमाणपत्राशिवाय अशा कोणत्याही भोगवट्याचे कृषीसंबंधी प्रयोजनासाठी आधीच हस्तांतरण केले असेल तर, अशा हस्तांतरणाचा पुरावा म्हणून त्याचे विक्री खत, बक्षीसपत्र, इत्यादींसारखे नोंदणीकृत संलेख सादर केल्यानंतर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल. असे हस्तांतरण नियमित करण्यात आल्यानंतर, अशा जमिनीचा भोगवटा संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करण्यात येईल :"

परंतु असे की, नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण केलेला असा कोणताही भोगवटा, प्रारंभाच्या दिनांकानंतर, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के रक्कम शासनाला प्रदान करून भोगवटादाराला जुन्या शर्तीमध्ये (भोगवटादार वर्ग एक) रुपांतरित करता येईल, आणि अशा रुपांतरानंतर संहितेच्या तरतुदीनुसार अशी जमीन भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात येईल :

परंतु आणखी असे की, प्रारंभाच्या दिनांकाला, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीने, नजराणा म्हणून योग्य ती रक्कम प्रदान करून कृषीतर उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आलेला असेल तर, भोगवट्याचे असे हस्तांतरण पहिल्या परंतुकांन्वये करण्यात आले असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती जमीन अशी हस्तांतरणाच्या दिनांकापासून संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल :

परंतु तसेच, प्रारंभाच्या दिनांकाला असा कोणताही भोगवटा जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीशिवाय आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून प्रदान करण्यात आल्याशिवाय कृषीतर उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आला असेल तर, कृषीतर उपयोगासाठी, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून आणि अशा नजराण्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम दंड म्हणून प्रदान करण्यात आल्यावर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल आणि असे प्रदान करण्यात आल्यावर, भोगवटादार, संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून ती जमीन धारण करील.

(३)	**	**	**	**	**
-----	----	----	----	----	----

४अ. ते १४.	**	**	**	**
अनुसूची	**	**	**	**

[महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत अधिनियम, १९५३ यातील उतारे]

(सन १९५३ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ७०)

१. ते ४.	**	**	**	**
५. (१) आणि (२)	**	**	**	**

सेवा इनाम जमीन
परत घेणे व ती
धारण करणाऱ्यास
पुन्हा देणे.

(३) (अ) मुंबई परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, मुंबई (समाजास उपयुक्त) सेवा इनाम रद्द करण्याबाबत, मुंबई विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, मुंबई गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २००० याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास (या कलमात, यापुढे, ज्याचा निर्देश "प्रारंभाचा दिनांक" असा केला आहे) किंवा त्या नंतर, पोट-कलम (१) अन्वये परत देण्यात आलेल्या जमिनीचा भोगवटा भोगवटादाराला कृषीसंबंधी प्रयोजनासाठी हस्तांतरित करता येईल आणि अशा हस्तांतरणासाठी जिल्हाधिकारी किंवा कोणताही इतर प्राधिकारी यांच्याकडून कोणतीही पूर्व मंजूरी किंवा कोणतेही ना हरकत प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक असणार नाही. अशा हस्तांतरणानंतर, अशी जमीन संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करणे चालू ठेवण्यात येईल :

"(ब) प्रारंभाच्या दिनांकापूर्वी, भोगवटादाराने जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर प्राधिकाऱ्यांच्या पूर्वमंजूरीशिवाय किंवा ना-हरकत प्रमाणपत्राशिवाय अशा कोणत्याही भोगवट्याचे कृषीसंबंधी प्रयोजनासाठी आधीच हस्तांतरण केले असेल तर, अशा हस्तांतरणाचा पुरावा म्हणून त्याचे विक्री खत, बक्षीसपत्र, इत्यादींसारखे नोंदणीकृत संलेख सादर केल्यानंतर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल. असे हस्तांतरण नियमित करण्यात आल्यानंतर, अशा जमिनीचा भोगवटा संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करण्यात येईल :".

परंतु असे की, नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण केलेला असा कोणताही भोगवटा, प्रारंभाच्या दिनांकानंतर, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के रक्कम शासनाला प्रदान करून भोगवटादाराला जुन्या शर्तीमध्ये (भोगवटादार वर्ग एक) रुपांतरित करता येईल, आणि अशा रुपांतरानंतर संहितेच्या तरतुदीनुसार अशी जमीन भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात येईल :

परंतु आणखी असे की, प्रारंभाच्या दिनांकाला, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीने, नजराणा म्हणून योग्य ती रक्कम प्रदान करून कृषीतर उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आलेला असेल तर, भोगवट्याचे असे हस्तांतरण पहिल्या परंतुकान्वये करण्यात आले असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती जमीन अशी हस्तांतरणाच्या दिनांकापासून संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल :

परंतु तसेच, प्रारंभाच्या दिनांकाला असा कोणताही भोगवटा जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीशिवाय आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के रक्कम नजराणा म्हणून प्रदान करण्यात आल्याशिवाय कृषीतर उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आला असेल तर, कृषीतर उपयोगासाठी, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून आणि अशा नजराणाच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम दंड म्हणून प्रदान करण्यात आल्यावर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल आणि असे प्रदान करण्यात आल्यावर, भोगवटादार, संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून ती जमीन धारण करील."

६. ते १४.	**	**	**	**
अनुसूची	**	**	**	**

परंतु तसेच, प्रारंभाच्या दिनांकाला असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीशिवाय आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून प्रदान करण्यात आल्याशिवाय कृषीतर उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आला असेल तर, कृषीतर उपयोगासाठी, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून आणि अशा नजराणाच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम दंड म्हणून प्रदान करण्यात आल्यावर, असे हस्तांतरण नियमित करता येईल आणि असे प्रदान करण्यात आल्यावर, भोगवटादार, संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून ती जमीन धारण करील.

वतनान्वये धारण केलेल्या जमिनीच्या बाबतीत भोगवट्याचे हक्क.

७. वतनान्वये धारण केलेली जमीन याद्वारे परत घेण्यांत येत आहे आणि ती (वतन) धारण करणारास पुढील उपबंधानुसार परत देण्यांत आली पाहिजे :—

(१) वतनाच्या बाबतीत, जर रूपांतरित तडजोडीप्रमाणे अशा वतनास जोडून असलेल्या जमिनीचे हस्तांतरण करण्याची परवानगी असेल तर, कोणतेही भोगाधिकार मूल्य न देतां धारण करणारास ती जमीन परत देण्यांत आली पाहिजे ;

(२) ज्यास कंडिका (१) लागू नाही अशा वतनाच्या बाबतीत वतनास जोडून असलेली जमीन, अशा जमिनीच्या पूर्ण आकारणीच्या रकमेच्या बारापटींइतकी रक्कम भोगाधिकार मूल्य म्हणून विहित केलेल्या मुदतीच्या आंत भरल्यावर, धारण करणारास परत देण्यात आली पाहिजे :

परंतु, वतनान्वये धारण केलेली जी जमीन, वतनासंबंधीची कामे करणाऱ्या इसमाची उपलब्धी म्हणून नेमून देण्यात आलेली नसेल त्या जमिनीच्या बाबतीत, ती परत मिळण्यासाठी धारण करणाराने, अशा जमिनीच्या पूर्ण आकारणीच्या रकमेच्या सहापटींइतकी रक्कम भोगाधिकार मूल्य म्हणून उपरिनिर्दिष्ट मुदतीच्या आंत भरली पाहिजे ;

(३) (अ) मुंबई परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, मुंबई (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत, मुंबई विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, मुंबई गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत, आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २००० याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास (या कलमात, यापुढे, ज्याचा निर्देश “प्रारंभाचा दिनांक” असा केला आहे) किंवा त्यानंतर, पोट-कलम (१) अन्वये परत देण्यात आलेल्या जमिनीचा भोगवटा भोगवटादाराला कृषीसंबंधी प्रयोजनासाठी हस्तांतरित करता येईल, आणि अशा हस्तांतरणासाठी जिल्हाधिकारी किंवा कोणताही इतर प्राधिकारी यांच्याकडून कोणतीही पूर्वमंजूरी किंवा कोणतेही ना-हरकत प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक असणार नाही. अशा हस्तांतरणानंतर, अशी जमीन संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करणे चालू ठेवण्यात येईल :

“(ब) प्रारंभाच्या दिनांकापूर्वी, भोगवटादाराने जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर प्राधिकाऱ्यांच्या पूर्वमंजूरीशिवाय किंवा ना-हरकत प्रमाणपत्राशिवाय अशा कोणत्याही भोगवट्याचे कृषीसंबंधी प्रयोजनासाठी आधीच हस्तांतरण केले असेल तर, अशा हस्तांतरणाचा पुरावा म्हणून त्याचे विक्री खत, बक्षीसपत्र, इत्यादींसारखे नोंदणीकृत संलेख सादर केल्यानंतर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल. असे हस्तांतरण नियमित करण्यात आल्यानंतर, अशा जमिनीचा भोगवटा संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करण्यात येईल :”.

परंतु असे की, नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण केलेला असा कोणताही भोगवटा, प्रारंभाच्या दिनांकानंतर, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के रक्कम शासनाला प्रदान करून भोगवटादाराला जुन्या शर्तीमध्ये (भोगवटादार वर्ग एक) रूपांतरित करता येईल, आणि अशा रूपांतरानंतर संहितेच्या तरतुदीनुसार अशी जमीन भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात येईल :

परंतु आणखी असे की, प्रारंभाच्या दिनांकाला, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीने, नजराणा म्हणून योग्य ती रक्कम प्रदान करून कृषीतर

उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आलेला असेल तर, भोगवट्याचे असे हस्तांतरण पहिल्या परंतुकांन्वये करण्यात आले असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती जमीन अशी हस्तांतरणाच्या दिनांकापासून संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल :

परंतु तसेच, प्रारंभाच्या दिनांकाला असा कोणताही भोगवटा जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीशिवाय आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून प्रदान करण्यात आल्याशिवाय कृषीतर उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आला असेल तर, कृषीतर उपयोगासाठी, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून आणि अशा नजराणांच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम दंड म्हणून प्रदान करण्यात आल्यावर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल आणि असे प्रदान करण्यात आल्यावर, भोगवटादार, संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून ती जमीन धारण करील.

८. ते ३०.	**	**	**	**
अनुसूची	**	**	**	**

(महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम, १९५९ यातील उतारे)

(सन १९५९ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १)

१. ते ४.	**	**	**	**
५. (१) आणि (२)	**	**	**	**

वतन धारण
करणाऱ्यास वतन
जमीन परत देणे.

(३) (अ) मुंबई परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, मुंबई (समाजास उपयुक्त) सेवा इनाम रद्द करण्याबाबत, मुंबई विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, मुंबई गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २००० याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास (या कलमात, यापुढे, ज्याचा निर्देश "प्रारंभाचा दिनांक" असा केला आहे) किंवा त्या नंतर, पोट-कलम (१) अन्वये परत देण्यात आलेल्या जमिनीचा भोगवटा भोगवटादाराला कृषिसंबंधी प्रयोजनासाठी हस्तांतरित करता येईल आणि अशा हस्तांतरणासाठी जिल्हाधिकारी किंवा कोणताही इतर प्राधिकारी यांच्याकडून कोणतीही पूर्व मंजूरी किंवा कोणतेही ना हरकत प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक असणार नाही. अशा हस्तांतरणानंतर, अशी जमीन संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करणे चालू ठेवण्यात येईल :

"(ब) प्रारंभाच्या दिनांकापूर्वी, भोगवटादाराने जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर प्राधिकाऱ्यांच्या पूर्वमंजूरीशिवाय किंवा ना-हरकत प्रमाणपत्राशिवाय अशा कोणत्याही भोगवट्याचे कृषिसंबंधी प्रयोजनासाठी आधीच हस्तांतरण केले असेल तर, अशा हस्तांतरणाचा पुरावा म्हणून त्याचे विक्री खत, बक्षीसपत्र, इत्यादींसारखे नोंदणीकृत संलेख सादर केल्यानंतर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल. असे हस्तांतरण नियमित करण्यात आल्यानंतर, अशा जमिनीचा भोगवटा संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करण्यात येईल :"

परंतु असे की, नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण केलेला असा कोणताही भोगवटा, प्रारंभाच्या दिनांकानंतर, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के रक्कम शासनाला प्रदान करून भोगवटादाराला जुन्या शर्तीमध्ये (भोगवटादार वर्ग एक) रुपांतरित करता येईल, आणि अशा रुपांतरानंतर संहितेच्या तरतुदीनुसार अशी जमीन भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात येईल :

परंतु आणखी असे की, प्रारंभाच्या दिनांकाला, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीने, नजराणा म्हणून योग्य ती रक्कम प्रदान करून कृषीतर उपयोगासाठी एचबी ४३५-३अ

आधीच हस्तांतरित करण्यात आलेला असेल तर, भोगवट्याचे असे हस्तांतरण पहिल्या परंतुकान्वये करण्यात आले असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती जमीन अशी हस्तांतरणाच्या दिनांकापासून संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल :

परंतु तसेच, प्रारंभाच्या दिनांकाला असा कोणताही भोगवटा जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीशिवाय आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून प्रदान करण्यात आल्याशिवाय कृषीतर उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आला असेल तर, कृषीतर उपयोगासाठी, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून आणि अशा नजराणाच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम दंड म्हणून प्रदान करण्यात आल्यावर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल आणि असे प्रदान करण्यात आल्यावर, भोगवटादार, संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून ती जमीन धारण करील.

(४)	**	**	**	**
६. ते २०.	**	**	**	**

(महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) अधिनियम, १९६२ यातील उतारे)

(सन १९६२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३५)

१. ते ४.	**	**	**	**
५. (१) आणि (२)	**	**	**	**

वतनदारास वतन
जमीन पुन्हा परत
देणे.

(३) (अ) मुंबई परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत, मुंबई (समाजास उपयुक्त) सेवा इनाम रद्द करण्याबाबत, मुंबई विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत, मुंबई गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) (सुधारणा) अधिनियम, २००० याच्या प्रारंभाच्या दिनांकास (या कलमात, यापुढे, ज्याचा निर्देश "प्रारंभाचा दिनांक" असा केला आहे) किंवा त्या नंतर, पोट-कलम (१) अन्वये परत देण्यात आलेल्या जमिनीचा भोगवटा भोगवटादाराला कृषीसंबंधी प्रयोजनासाठी हस्तांतरित करता येईल आणि अशा हस्तांतरणासाठी जिल्हाधिकारी किंवा कोणताही इतर प्राधिकारी यांच्याकडून कोणतीही पूर्व मंजूरी किंवा कोणतेही ना हरकत प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक असणार नाही. अशा हस्तांतरणानंतर, अशी जमीन संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करणे चालू ठेवण्यात येईल :

"(ब) प्रारंभाच्या दिनांकापूर्वी, भोगवटादाराने जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर प्राधिकाऱ्यांच्या पूर्वमंजूरीशिवाय किंवा ना-हरकत प्रमाणपत्राशिवाय अशा कोणत्याही भोगवट्याचे कृषीसंबंधी प्रयोजनासाठी आधीच हस्तांतरण केले असेल तर, अशा हस्तांतरणाचा पुरावा म्हणून त्याचे विक्री खत, बक्षीसपत्र, इत्यादींसारखे नोंदणीकृत संलेख सादर केल्यानंतर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल. असे हस्तांतरण नियमित करण्यात आल्यानंतर, अशा जमिनीचा भोगवटा संहितेच्या तरतुदीनुसार, अशा हस्तांतरिती भोगवटादाराकडून नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण करण्यात येईल :"

परंतु असे की, नवीन व अविभाज्य शर्तीवर (भोगवटादार वर्ग दोन) धारण केलेला असा कोणताही भोगवटा, प्रारंभाच्या दिनांकानंतर, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के रक्कम शासनाला प्रदान करून भोगवटादाराला जुन्या शर्तीमध्ये (भोगवटादार वर्ग एक) रूपांतरित करता येईल, आणि अशा रूपांतरानंतर संहितेच्या तरतुदीनुसार अशी जमीन भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात येईल :

परंतु आणखी असे की, प्रारंभाच्या दिनांकाला, असा कोणताही भोगवटा, जिल्हाधिकाऱ्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्यांच्या पूर्वपरवानगीने, नजराणा म्हणून योग्य ती रक्कम प्रदान करून कृषीतर उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आलेला असेल तर, भोगवट्याचे असे हस्तांतरण पहिल्या परंतुकान्वये करण्यात

आले असल्याचे मानण्यात येईल आणि ती जमीन अशी हस्तांतरणाच्या दिनांकापासून संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून भोगवटादाराकडून धारण करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल :

परंतु तसेच, प्रारंभाच्या दिनांकाला असा कोणताही भोगवटा जिल्हाधिकार्याच्या किंवा कोणत्याही इतर सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या पूर्वपरवानगीशिवाय आणि अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून प्रदान करण्यात आल्याशिवाय कृषीतर उपयोगासाठी आधीच हस्तांतरित करण्यात आला असेल तर, कृषीतर उपयोगासाठी, अशा जमिनीच्या चालू बाजार मूल्याच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम नजराणा म्हणून आणि अशा नजराणाच्या पन्नास टक्के एवढी रक्कम दंड म्हणून प्रदान करण्यात आल्यावर असे हस्तांतरण नियमित करता येईल आणि असे प्रदान करण्यात आल्यावर, भोगवटादार, संहितेच्या तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग एक म्हणून ती जमीन धारण करील.

६. ते २७.	**	**	**	**
अनुसूची	**	**	**	**

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

[सन २०२१ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ९.]

[महाराष्ट्र परगणा व कुळकर्णी वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र (समाजास उपयुक्त) सेवा इनामे रद्द करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र विलीन प्रदेश किरकोळ दुमाला वहिवाटी नाहीशा करण्याबाबत अधिनियम, महाराष्ट्र गावची कनिष्ठ वतने नाहीशी करण्याबाबत अधिनियम आणि महाराष्ट्र मुलकी पाटील (पद रद्द करणे) अधिनियम, १९६२, यांमध्ये आणखी सुधारणा करण्याकरिता विधेयक.]

[श्री. बाळासाहेब थोरात,
महसूल मंत्री.]

श्री. राजेन्द्र भागवत,
सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा.